

Ett samtal med Gilles Viali

Inledning

Vi publicerar nedan ett samtal med den franske revolutionären *Gilles Viali* som Björn-Erik Rosin gjorde i Paris i början av april 2007.

Gilles Viali (bilden till höger) är en riktig revolutionär, inte en kafé-dito, utan en person som i praktisk handling dragit konsekvenserna av sin revolutionära övertygelse.

Gilles tillhör en trotskistisk tendens som brukar kallas *pablistisk*, efter namnet på dess mest kände företrädare, greken Michel Pablo. Den ”pablistiska” riktningen växte fram inom Fjärde Internationalen kring 1950. Efterhand ökade motsättningarna och i mitten av 60-talet bröt pablisterna med Fjärde Internationalen. I denna inledning ska jag kortfattat ta upp vad som kännetecknar *pablismen*, men huvuddelen ägnas till en mer allmän diskussion av orsakerna till de kriser och splittringar som hemsökt den trotskistiska världsrörelsen under årens lopp.

Begreppet ”pablism” används vanligen som ett skällsord i den trotskistiska rörelsen, i synnerhet från de mer ”ortodoxa” trotskisternas sida. Invektivet ”pablism” betyder i detta sammanhang principlöshet, revisionism (i förhållande till den trotskistiska traditionen), kapitulation inför stalinismen osv (för de riktigt ”renläriga” trotskisterna är de flesta andra trotskistiska riktningarna mer eller mindre pablistiska). Själva vill nog pablisterna snarare se sig som handlingens män, icke-dogmatiska och lyhörda för nya impulser och revolutionära strömningar.

Det som de ”riktiga” pablisterna är mest kända för, och som de också är stolta över, är deras stöd till den algeriska revolutionen – där flera av dess militanter gjorde mycket viktiga insatser, t ex var Pablo själv rådgivare åt den algeriska revolutionens förgrundsgestalt Ben Bella. Samtalet med Viali genomsyras också av detta och det finns ingen anledning att försöka förringa deras engagemang och deras insatser i detta sammanhang.

Å andra sidan framkommer också en annan, mindre trevlig sida i samtalet med Gilles Viali: en fientlig, sekteristisk attityd mot trotskister som tillhör andra tendenser, inklusive Pierre Lambert, Pierre Frank och Ernest Mandel. Den ende som klarar sig med äran i behåll är historikern Pierre Broué. Det tråkiga är att Vialis attityd inte är särskilt ovanlig, snarare tvärtom, även om man först och främst brukar angripa de politiska ståndpunkterna i stället för personerna som sådana.

Sekterism, där politiska och ideologiska motsättningar gärna överförs till det personliga planet, är förvisso inget unikt för den trotskistiska rörelsen – det förekommer hos de flesta andra politiska riktningar, såväl inom som utom vänstern. Det verkar dock som detta problem har varit särskilt stort i den trotskistiska rörelsen, inte minst därför att de splittringar som meningsskiljaktigheterna givit upphov till ibland fortsatt att existera under årtionden (medan många andra liknande grupper, t ex maoistiska, helt enkelt har försvunnit utan att lämna något egentligt spår efter sig).

I sin bok *Fjärde Internationalens – ett bidrag till den trotskistiska rörelsens historia* diskuterar Pierre Frank olika orsaker till kriserna och splittringarna:

Man har gjort, och man gör fortfarande, mycket väsen om de kriser som den trotskistiska rörelsen har genomgått. ”Ännu en kris, ännu en splittring”, har alltid kunnat höras från dem som ofta hellre nöjt sig med att bekämpa Fjärde Internationalen i dessa termer än att tvingas diskutera dess idéer. Vi har inget behov av att förneka den ofta pinsamma karaktären hos kriserna i vår rörelse. Emellertid är detta drag, som under lång tid har kunnat förefalla utmärkande för den trotskistiska rörelsen och som man hånfullt kunnat betrakta från de stora organisationernas höjder, i dag ett drag som förekommer allmänt inom alla sorters organisationer inom arbetarrörelsen, stora eller små. Det verkligt onormala inom rörelsen var i själva verket monolitismen, denna ”enighet” i förkvävandet av varje oberoende politiskt tänkande inom de organisationer som åberopar sig på marxismen, dvs. på det mest kritiska tänkandet i världen. Den som går tillbaka till arbetarrörelsens historia kan konstatera, att denna oftast har varit fylld av strider mellan riktningar och tendenser, som skilt sig åt teoretiskt och politiskt. Detta är normalt, ty man kan inte tänka sig någon vidareutveckling av det revolutionära tänkandet och handlandet annat än genom en oupphörlig konfrontation av teorier, ståndpunkter, och inriktningar med verkligheten. Med desto starkare skäl borde det vara så, när man står inför en värld av ständiga omvälvningar, i vilken något ”nytt” har uppträtt och uppträder dag efter dag. Eftersom meningsskiljaktigheter är ett normalt faktum, så följer inte att diskussioner med anledning av dessa nödvändigtvis måste leda till ofta upprepade splittringar. Man måste alltså söka efter de objektiva eller subjektiva orsaker som bidragit till detta förhållande. I den trotskistiska rörelsens historia finns det objektiva och subjektiva orsaker som förklarar det.

Objektivt har splittringarna i ett stort antal fall orsakats av, att meningsmotsättningar om de analyser och inriktningar man bör följa vid byggandet av ett revolutionärt parti har skärpts, eftersom organisationen var numeriskt svag och föga inrotad i massorna. Oftast ledde meningsmotsättningarna just till motsatta ståndpunkter ifråga om den taktik som borde följas för att övervinna denna situation. Hela världen är mer än någonsin underkastad gigantiska krafter som söndersliter, inte bara de små avantgarderna, utan också de borgerliga och småborgerliga krafterna, massorganisationerna inom arbetarrörelsen, etc. Man skulle lätt kunna göra en imponerande förteckning över detta. Den teoretiska bas som den internationella trotskistiska rörelsen besitter är ett värdefullt element när det gäller att stå emot de slitningar som antagonistiska krafter tenderar att ge upphov till; men hur stark en teoretisk bas än är så har den sina gränser, i synnerhet inför materiella krafter, som, vid vissa tillfällen, kan ta en avsevärd omfattning i några länder eller grupper av länder. Som vi skall se, så kan man i varje kris och splittring ganska lätt avslöja vilken faktor det är som, under de givna omständigheterna, har fått en oproportionerlig betydelse för en grupp av militanter, till den grad att den fått dem att lämna Internationalen.

Subjektivt har situationen i flera fall förvärrats av det faktum att organisationen, genom att den var så liten, för åtskilliga framstått som ett sekundärt element, som man inte borde tillmäta allt för stor vikt. Att delas i två delar föreföll bara ha en mindre numerisk betydelse, framför allt för dem som trodde sig ha funnit en inriktning som möjliggjorde en snabb utveckling. Dessa föreställningar blev desto starkare som disproportionen mellan situationens objektivt revolutionära karaktär, de betydande uppgifter som den ställde å ena sidan, och de uppenbart otillräckliga styrkor och medel som vi disponerade över å den andra, inte upphörde och fortfarande inte har upphört att tynga vår rörelse. Denna inställning är exakt motsatt den som existerar i massorganisationer där militanterna, som är ansvariga inför stora massor och medvetna om den roll som organisationen har i sig, tvekar att framkalla brytningar även när allvarliga meningsmotsättningar uppstår inom dessa organisationer.

Vi säger inte att splittringarna och kriserna förklaras enbart av de ovannämnda faktorerna. Faktorer av personligt slag har t.ex. också spelat en roll. Men för att få en klar förståelse av situationen, måste man framhäva de mest generella faktorerna, utan vilka de andra faktorernas inverkan inte skulle kunna få en så stor betydelse. Under c:a femton år ägde

oerhört betydelsefulla förändringar i historien rum, förändringar som konstituerar övergången från kapitalism till socialism – samtidigt som majoriteten av de revolutionära krafterna fortfarande stod under reformistisk eller stalinistisk ledning och samtidigt som dessa förändringar väsentligen berörde världens mest underutvecklade länder och inte de ekonomiskt mest framskridna. Denna situation gynnade uppkomsten av en mängd teorier som förnekade marxismen; den gav också inom den trotskistiska rörelsen upphov till tendenser och riktningar, som hade en i viss utsträckning förvriden uppfattning av situationen, som trodde att de kunde satsa huvudsakligen på dess ena eller andra element och som inte trodde att det var nödvändigt att tillmäta Fjärde Internationalen, sådan som den existerade, något värde av politisk kraft. Som alltid är fallet, gjorde de som bröt inte klart för sig vilken process de var indragna i eller vart den förde dem.

Som Frank framhåller har en rad samverkande faktorer bidragit till problemen.

Först och främst måste man givetvis utgå från den objektiva verkligheten, den faktiska verklighet som trotskisterna haft att verka under. Denna verklighet har varit föränderlig – de ekonomiska, sociala och politiska förhållandena har genomgått åtskilliga omvälvningar – och dessa ändrade förutsättningar måste givetvis analyseras och sedan ska man dra lämpliga politiska och organisatoriska slutsatser, något som ofta leder till meningsskiljaktigheter – och sådana kan leda till splittring om de inte hanteras på ett vettigt sätt.

Under långa perioder, särskilt under det kalla kriget, tvingades trotskismen att arbeta under mycket svåra förhållanden och med relativt små kärnor av militanter, en miljö som lätt fungerar som ett drivhus för motsättningar av alla de slag. I en sådan miljö är det lätt att få för sig att om man bara antar en annan politisk linje snabbt ska kunna bryta sin isolering och få massförankring – och för att kunna genomföra denna politik bryter man sig ur och bildar ”eget” eller ansluter sig till någon annan organisation.

Dålig arbetarförankring kan i vissa fall också ha gynnat splittringstendenser – detta är dock inget entydigt, eftersom även organisationer med genuin proletär sammansättning har drabbats av samma sjuka.

Ytterligare en faktor som förmodligen spelat roll är att rörelser som – likt trotskismen – ligger utanför ”mainstream” lätt drar till sig folk som är udda på något sätt (detta fenomen utmärker inte bara politiska grupper utan även kulturella, religiösa osv riktningar).

När det gäller den trotskistiska rörelsen ska man heller inte underskatta det förhållandet att det i dess led funnits (och säkert fortfarande finns) provokatörer, polis-agenter och liknande, vilka i vissa fall har till uppgift att underblåsa motsättningar, personliga såväl som ideologiska och politiska (genom att sprida rykten, försvåra kontakter, förstöra eller förfälska dokument osv). Vi vet t ex idag att det från mitten av 30-talet fanns en stalinistisk *agent provocateur* i kretsen kring Trotskijs son Sedov. Denne agent, Mark Zborowski, som gick under pseudonymen *Etienne*, arbetade bl a med att hålla kontakter med den ryska oppositionen, hjälpte till med att göra *Oppositionens Bulletin* m m. Etienne uppmuntrade skickligt motsättningar, bl a förgiftade han relationerna mellan Trotskij och Fjärde Internationalen å ena sidan och de spanska POUM-partiet med Andreu Nin i ledningen å den andra. Exempelvis såg Etienne till att POUM:s representant skickades till fel adress när denne skulle närvara vid konferensen för Fjärde internationalens grundande. Trotskij & Co drog slutsatsen att POUM inte var intresserat av några kontakter med den trotskistiska rörelsen och Fjärde Internationalen, vilket alltså var felaktigt (se [Andreu Nin och Leo Trotskij](#), av POUM-ledaren Wilebaldo Solano, för mer information om detta). Ett annat exempel

är det amerikanska SWP (Socialist Workers' Party), som under 50- och 60-talen var kraftigt infiltrerat av FBI (detta är bevisat, bl a via en rättegång).

Den trotskistiska rörelsen har genomgått ett stort antal splittringar under sin historia. Vissa av dessa har otvivelaktigt varit oundvikliga, men många kan i efterhand tyckas vara onödiga och borde ha kunnat hanteras inom bibehållen organisatorisk ram (med intern demokrati och fortsatta diskussioner/teoretisk kamp under organiserade former). Många splittringar borde också ha kunnat överbryggas och stora delar av den världstroskistiska rörelsen återförenas, inte minst därför att de stridsfrågor som föranlett splittringarna ofta har försvunnit eller åtminstone ändrat karaktär. Men det verkar mycket svårt att komma runt dessa arvssynder. Ibland undrar man om det inte till stor del rör sig om organisationskonservatism, att de som ingår i organisationen, särskilt ledarna, vet vad dom har, men inte vad dom kan få och därför väljer att fortsätta med sin lilla butik i stället för att försöka bygga en stormarknad.

Detta är inte minst tråkigt i de länder där ett enande av de viktigaste trotskistiska organisationerna skulle innebära att ordentligt stora partier skapades (detta gäller t ex Frankrike, där de tre-fyra största trotskistiska organisationerna tillsammans är betydligt större än det franska kommunistpartiet).

Det ska å andra sidan inte förnekas att man faktiskt i vissa länder faktiskt delvis lyckats bryta mot denna onda trend och inlett samarbete. När man gjort detta har också stora framgångar uppnåtts (t ex i Skottland, där Scottish Socialist Party fick över 10% i senaste valet). Samtidigt finns det länder där splittringen fortfarande är ren absurd (t ex i Argentina och Grekland), där det för en utomstående kan verka som att de ser bevarandet av sekttillvaron som det centrala målet för sin politiska verksamhet.

Martin Fahlgren (8 april 2007)

Ett samtal med Gilles Viali

Gilles Viali (GV) var nära medarbetare till Michel Pablo under åren i Algeriet och är fortfarande en man med sympatier för yttersta vänstern. Samtalspartner Björn-Erik Rosin (BER)

GV: Givetvis kände jag Pablo när det begav sig. Man kan tycka mycket om den mannen. Men han var faktiskt en av dem som gjorde något för det Algeriet som just blivit självständigt. Det var ganska få andra trotskistledare som hade något att komma med i det avseendet.

Jag träffar som vanligt Gilles Viali på kaféet på marknaden Saint-Quentin i Paris. Som ung i början på 1960-talet begav han sig till det Algeriet som just blivit självständigt för att tillsammans med Michel Pablo (ursprungligen Raptis, av grekiskt ursprung och en av Fjärde Internationalens ledare tiden efter andra världskriget) försöka bygga upp ett nytt samhälle och en trotskistisk organisation.

När jag säger till honom att namnet "Pablo" är i det närmaste ett fult ord i trotskistiska sammanhang suckar han bara.

GV: De andra var inga ledare. Pierre Frank den sämste egentligen av alla. Förresten, hela surven av ledarna för den franska sektionen av Fjärde Internationalen var inte bättre. Jag var ung, ville göra något och tyckte att jag behövdes i ett land som hade befriat sig efter åtta års krig mot den franska kolonialmakten.

Hur kom det sig att jag blev bekant med Gilles Viali? Sannolikt på kaféet på Marché St-Quentin i tionde arrondissementet i Paris som han frekventerar. Det handlade nog närmare bestämt om folkomröstningen om EU-konstitutionen i maj 2005.

Då såg jag honom med den lurviga mustaschen. Frågade honom om hans uppfattning om saker och ting. Och när han hörde att jag kom från Sverige svarade han direkt: *”Sverige, där har jag varit med Alain Krivine.”*

Direkt trodde jag att Gilles ingått i uppvaktningen i samband med något av Krivines besök för att uppmuntra svenska kamrater i samband med olika val. Nej, det var på ett helt annat plan,

GV: Jag är född i nionde arrondissementet i Paris. Gick i samma skola som Alain Krivine. Han hade precis tagit mc-körkort och då drog vi till Sverige. Vi var väl 18-19 år, det måste ha varit 1959. Han körde, jag satt bakpå. Stockholm kom vi aldrig till men jag minns att vi var i Malmö och Göteborg.

Jag brukar reta honom för mustaschen. Säga att han liknar Josef Stalin. Han skrattar gott åt detta och säger bara: *”då skulle du ha sett mig tidigare, då hade jag en ännu snyggare mustasch!”*

Nå, Gilles kom med i den unga sektionen av PCI under andra hälften av 1950-talet, den franska trotskistiska organisationen. Och därefter åkte han till Algeriet med Michel Pablo.

GV: Jag hade ju i Frankrike varit med om hela kampen för Algeriets självständighet och det var förstås något jag ville fortsätta att bidra till.

I Alger kom han i kontakt med revolutionära ledare som Ben Bella och den framstående historikern Mohammed Harbi som tillhörde gruppen kring Michel Pablo. Gilles bodde i Algeriet från 1962 till 1965. Det vill säga fram till dess att överste Houari Boumedienne störtat Ben Bella i en militärkupp.

BER: Kände du av något innan militärkuppen?

GV: Givetvis gjorde vi det. Vi hade ju förstått att militären höll på att koka ihop något. Vi visste ju att något var på gång. Vi hade ju inte kunnat göra något men jag frågar mig fortfarande om inte Ben Bella borde ha förberett sig bättre. Jag var ju så pass mycket involverad att jag personligen kände en ledare som Ben Bella. Sen kan man ju i efterhand också tycka att Ben Bella och rörelsen för Tredje världen inte riktigt var mogna för situationen.

BER: Men hur kunde det komma sig att du valde pablisterna?

GV: Valet var självklart för mig. Vad gjorde de andra trotskistledarna för något? Vad gjorde lambertisterna? Ingenting över huvud taget. Jag tyckte att jag borde gottgöra lite grann av vad franska staten ställt till med under kolonialkriget.

BER: I efterhand. Tycker du att det fanns något som kunde ha varit bättre i pablisternas hållning i Algeriet?

GV: Nej, egentligen inte. Jag tycker vi har all heder av vår insats. Sen vet jag förstås att Pablo ”a déconné” – spårade ur – på en del andra frågor som öststaterna och Jugoslavien, men det är en debatt som ju handlar om hela Fjärde Internationalens historia. Men det vi gjorde i Alger när jag var redaktör för ”La Voix Algérienne” är inget jag skäms över.

BER: Var det en tidning som bara utgavs på franska?

GV: *Nej, den var tvåspråkig. Franska och arabiska.*

BER: Så du pratar båda språken?

GV: *Givetvis, arabiska är inte så svårt som det påstås.*

Efter militärkuppen 1965 återvände Gilles Viali till Frankrike. Hade svårt att få arbete. Han tillhörde ju dem som kallats "Le Pieds Rouges". Rödfötterna i motsats till "les pieds noirs", den betydande grupp fransmän som bott i Algeriet under kolonialtiden. Men här handlade det om folk som av röda skäl tagit ställning för det självständiga Algeriet.

GV: *Jag lyckades få jobb som lärare. Mycket tack vare Pierre Naville. Det var en person som jag ju egentligen inte kände. Han var en framstående intellektuell men egentligen en generation före min. Fast han betydde mycket för att vi som tillhört solidaritetsrörelsen skulle kunna få jobb när vi kom tillbaka.*

BER: Du har ju känt Michel Pablo och funnits i närheten av den trotskistiska rörelsen. Hur ser du i dag på en person som Pablo?

GV: *Det var en storartad person. Mycket tillmötesgående och lätt att ha att göra med. Jag vet att han misstog sig ordentligt i den jugoslaviska frågan. Men det var han väl inte ensam om inom Fjärde Internationalen. Han var två meter lång och skallig. Jag kommer ihåg hur han sjöng grekiska sånger för oss på kvällarna under åren i Algeriet. Sen hade han en hustru som betydde mycket för honom, inte minst hindrade hon honom från att dricka för mycket. Pablo var kort och gott en jävla trevlig karl.*

BER: Fortsatte du att hålla kontakter med Pablo även sedan du kommit tillbaka till Frankrike?

GV: *Givetvis gjorde jag det. Jag hade kontakter med Pablo in i det sista. Ända till hans bortgång för några år sedan.*

BER: Du har ju känt mycket av de stora personligheterna inom Fjärde Internationalen.

GV: *Pierre Frank och Pierre Naville var väl en generation före min. Ingen av dem hade några riktiga kvaliteter som ledare. Lambert har jag skymtat några gånger. Han är inte lätt att få något grepp om. Jag har väl grälat en del med Pierre Broué också, även om jag ser honom som en oerhört betydelsefull historiker.*

BER: Av de yngre? Kan du nämna några där?

GV: *Krivine var ju en skolkamrat och kompis. Vi ses inte så mycket numera. För det mesta handlar det då om begravningar. Sen hade jag ju en del kontakter med Ernest Mandel. Som jag inte tyckte särskilt mycket om. En intelligensaristokrat och snobb. Nationalekonom och jag tror att jag var lite vid sidan om i hans fall. Nej, Mandel kan på det personliga planet inte jämföras med en som Pablo.*

Vi träffas strax före det franska presidentvalet. Gilles Viali suckar lite om valhysterin och säger att det egentligen inte spelar någon större roll hur valet går. Men han kommer förstås att rösta.

GV: *I första valomgången blir det sannolikt José Bové (den mustaschprydda, piprökande bondeledaren som blivit en förgrundsfigur i anti-globaliseringssammanhang). Sen kommer jag väl att rösta för att hindra Nicolas Sarkozy från att bli president. Även om jag inte tycker att presidentval är särskilt betydelsefulla.*